

(Фернандо Ђентилини, Недокучиви Балкан: сентиментално путовање од Приштине до Брисела (наслов оригинала: *Fernando Gentilini, Infiniti Balcani, Viaggio sentimentale da Pristina a Bruxelles*, Bologna 2007) Београд, «HESPERIAedu», 2008, превела Невена Цековић).

Ако неко жели [1](#) да упозна дух једног просвећеног и самосвеног бриселског службеника и његова размишљања о Србији, идеална прилика за то је књига Фернанда Ђентилинија Недокучиви Балкан.

Ђентилини (1962) је дипломата од каријере. Завршио је права у Риму и врло брзо се запослио у италијанској дипломатији. После службе у Етиопији, постао је први секретар сталног представништва Италије при ЕУ, у Бриселу (1996). Ту је ушао у европске структуре. Као европски представник боравио је шест година на Балкану (2000-2006). Био је лични дипломатски заступник Хавијера Солане у Приштини (2004-6). Пре и после тога дуже време је провео на дипломатским задацима у Београду и Скопљу. Путовао је по целом региону и добро га упознао. Данас је цивилни заступник НАТО у Авганистану.

Ђентилини спада у оне дипломате који нису пуки службеници и не желе само каријеру. Као неко ко је образован и начитан, он је желео да разуме средину у којој ради. Зато је пуно путовао и разговарао. А као неко ко воли књижевност, он је решио да остави трага са тих путовања. Тако је настала ова књига.

Ђентилини је искрен и добронамеран писац. Самим насловом књиге, он признаје да Балкан, и поред свег труда, европским службеницима и даље остаје неразумљив и ирационалан. «Овде више него игде», упозорава он, «истина има више лица, компликована је и тешко ју је реконструисати. Овде се, више него икад, треба чувати претерано једноставних објашњења, која често скривају неистину» (69).

Али, такав какав јесте, Балкан се Ђентилинију допада. У њему он налази много духа, осећања и животности – све супротно Европи какву познаје. Он и у нелепим балканским градовима, какви су Београд, Приштина или Тирана, налази изванредан шарм. Ђентилини је благонаклон према Балканцима. Он их види као трагичне жртве историје. Не сумња да је и Балкан део Европе и критичан је према ниподаштавању Балкана које показују

еврократе. «Брисел сматра», сведочи Ћентилини, «да се на Балкану историја зауставила или да се вратила уназад, да је ова регија нека врста индијанског резервата» (47). Зато се, у својој књизи, Ћентилини непрестано залаже да све балканске земље што пре буду примљене у ЕУ.

Овакав образован и добронамеран дипломата требало би да буде идеалан за «српску ствар». Ипак, српски читалац са жалошћу увиђа да Ћентилини, и поред све истанчаности, безрезервно верује у сваку црту политике ЕУ на Балкану. А та политика се, у неколико последњих година, некако пречесто завршавала на српску штету. Тако, и код Ћентилинија налазимо на много разумевања за независност Црне Горе, за независност Косова, за смањење надлежности Републике Српске и за све друго што наша јавност види као поразе.

Овакво становиште Ћентилинија вероватно долази од његове импресионираности ауторитетом који ЕУ има на Балкану. Ћентилини је задивљен колику моћ овде има ЕУ. Он је задивљен колико су овдашњи политичари послушни према бриселској елити. Он описује и хвали главну «командну палицу» ЕУ у балканској политици, а то је «Европа у замену за реформе» (56). Балканцима се једноставно обећава да ће, једнога дана, у некој будућности, ући у ЕУ. Заузврат се од њих тражи да одмах сада нешто ураде. Ћентилини се диви моћи које, захваљујући том условљавању, европске дипломате имају на Балкану. «За једног `свесног` европског дипломату, могућност располагања таквим оружјем представља невероватно искуство. Бити у прилици да дајеш предлоге знајући да те локално руководство при том слуша, исувише се ретко дешава у билатералним односима(...): Управо је емотивно стање које је произашло из ове необичне улоге татора било то које је оставило трага у мом искуству» (56-7).

Моћ заиста даје људима осећај да су у праву. Зато није ни чудо да вашингтонски и бриселски службеници не преиспитују оновне поставке политике коју спроводе према Србији. Неразумевање српске позиције, код Ћентилинија, можда долази и отуда што је он највећи део времена провео у Приштини. Ту је, дружећи се са дипломатама и локалним «информаторима» покупио свакакве, заиста најнеобичније приче. Већина од њих потпуно је погрешна. Ћентилинијева књига је врло корисна да се види у шта све верују европске и америчке дипломате које службују по Балкану.

Тако је «још почетком 20. века», пише Ћентилини, «у Београду било оних који су тврдили да Албанци с планина имају репове» (69). Да ли можете поверовати у ово? Да су Београђани тврдили да су Албанци репати?! Али, неко ко је у стању такву ствар да верује лако ће поверовати и у друге приче. Тако Ћентилини пише да је у Приштини и,

уопште, на Косову, током деведесетих, «владала расна дискриминација», а «људи (Албанци – А. С) су се тада плашили чак и да излазе» (из својих кућа – А. С; 80). Ћентилини нам не каже шта се Албанцима тада дешавало. Сигурно су их српски полицајци убијали по улицама, чим би чули да говоре албански? Но, то је вероватно било само зато што су неки полицајци били из Београда. А тамо је, као што нам је већ објашњено, «било оних који су тврдили да Албанци с планина имају репове».

Такође, Ћентилини са поверењем понавља причу о томе да су Албанци заправо насељавали Косово далеко пре Срба. Они су ту живели још од праисторије, па све до 7. века. А онда су дошли зли Срби и «протерали их» (88). Стога је ваљда сасвим разумљиво да се Албанци, од 16. века па до данас, «враћају» на своју земљу (88), узимајући оно што је њихово. Ето, баш недавно, 2004. године, комшије Албанци су пронашли затурене тапије из 7. века. Из њих су видели да је српско село Бело поље заправо њихово. Зато су, 17. марта, у складу са власничким листом, лепо спалили све српске куће и тако исправили вековну историјску неправду.

Ћентилини нам, такође, приповеда још једну невероватну причу. Наводно је неки Србин (чије се име не зна), из неког села из околине Сарајева (чије се такође име не зна) годинама у инвалидским колицима шетао свог најбољег пријатеља, муслимана (чије име се, исто тако, не зна). А онда га је, 1993, током шетње, без икаквог разлога, гурнуо у излог неке радње и тако убио (193). Ћентилини ово приповеда немајући никакве сумње у причу коју је чуо од неког италијанског «миротворца». А што би је и имао? Ако су Срби зарољеним муслимакама усађивали ембрионе паса, што не би убијали и своје пријатеље инвалиде чим открију да су друге вере?

И док у ову причу Ћентилини уопште не сумња, дотле је, за њега, понашање српских «православних монаха» током ратних сукоба у БиХ и на Косову «обавијено велом сумњи» (100-101). Каквих сумњи? То нам Ћентилини не каже. Али, њему је за те сумње довољна успутна опаска једног «америчког професора историје који је био у потрази за сведочењима о сукобима у Босни» (101). Тај професор је, наиме, једном рекао да српски монаси нису «увек» водили бригу само о «царству небеском» (101). Ма сигурно је онај Србин који је закуцао инвалидног муслимана у излог такође био калуђер!

Ћентилини нас, уопште, упознаје са неким сасвим новим негативним стереотипима о нама, за које нисмо досада знали. «Албанци са Косова», пише он, «за разлику од Срба, одају утисак да нису толико жестоко привржени својој историји и митовима» (112). Стварно? «Код Срба се садашњост меша са прошлошћу. (...) Будућност није

толико битна, нема потребе да се о њој размишља» (142). Заиста? «`Све постаје јасно ако се чита унатраг, слог по слог` - пише савремени песник, Миодраг Павловић, о средњовековној Србији. А српски народ то схвата дословно» (142-3). Срби живе уназад и броје часове натрашке? Вау!

И српске и албанске вође су такође различите. Адем Јашари и Хашим Тачи су, за Ћентилинија, прави хероји ослободилачког рата. «У време рата», проповеда он импресионирано, «Тачијев надимак је био `змија`, која је у илирској митологији симбол војсковође и плодности» (114-5). А да није случајно Тачи тај надимак добио због своје притворности и смрти коју је на сваком кораку доносио? Не, таман посла, Змија је само «симбол војсковође и плодности у илирској митологији». Истина, Албанци «нису толико жестоко привржени својој историји и митовима» као Срби. Али, дренички сељаци некако у прсте знају илирску митологију (а нарочито ону између 3. и 7. века). Зато се код њих спонатно и родила ова дивна, песничка асоцијација.

Насупрот илирским херојима, Карацић и Младић за Ћентилинија су једноставно «криминалци из рата у Босни» (150). Ту никакве митологије нема, ни илирске, ни трачанске, ни келтске... А и Милошевић није ништа бољи. Он је, на крају, пише Ћентилини, доспео у Хаг где је «умро јер се играо са сопственим здрављем» (147). «Играо са сопственим здрављем» - пазите само ту дипломатску формулацију! «Ако питаш обичне људе (у Србији – А. С) шта мисле о свом бившем председнику – одговарају ти `бандит, бандит`, а онда спуштају поглед кад их на уљудан начин подсетиш да су годинама гласали за њега» (147-8). Да, док је на Косову илирски јунак Змија пружао отпор «расној дискриминацији», дотле су Срби гласали за бандита. Зато им се данас и дешава оно што и заслужују.

Ћентилини даје и једно занимљиво медицинско објашњење за понашање Балканаца. «На Балкану се каже да што су државе мање то у њима влада већа мегаломанија(...). Изгледа да је то последица сунца, које лети уме тако да упече да човеку растопи мозак» (167). Ово је вероватно требало да буде шала. Сигурно и у Италији воле да слушају таква шаљива објашњења? Посебно ако их за понашање Италијана дају Немци или Енглези. Тада се Италијани посебно веселе, све црकोше од смеха на такве шале.

Ипак, уз све стереотипе о нама које не волимо, Ћентилини понавља и један који нам је драг. То је онај о Српкињама као «најлепшим девојкама на свету». Ћентилини је импресиониран лепотом наших девојака. Он пише о «згодној рецепционерки» (154), «прелепим српским тинејџеркама» (152), «згодним проституткама које скачу на сваки миг босова у црним оделима» (154)... Ипак, на њега је највећи утисак оставила извесна

Јелена. Она је за Ћентилинија симбол ватреног начина забављања српских девојака. Јелена, описује је он, «само што је напунила двадесет седам година, али изгледа старије, као и многе српске девојке. Зрела је, поклања пажњу сваком делу свога тела, има агресиван поглед и нема разлога због којег би га спустила» (152). Она је по занимању «бармен акробата»(!). Јелена «највише воли Фераријеве аутомобиле», «одлично познаје ноћни живот Београда» и, како пише Ћентилини, «понудила се да ми буде водич» (152).

Са Јеленом је Фернандо посећивао београдске сплавове, где је остајао до зоре. На сплаву Акапулко, рецимо, забава тече тако што «Јелена пева у глас са својим пријатељицама, пије `ракију` и проводи се. Затим ме одводи у страну и каже ми да ово што се сад види није ништа у поређењу с оним што се могло видети на пролеће 1999» (153). Тада су се, наиме, пише Ћентилини, «у атомским склоништима, претвореним у дискотеке, одвијале најлуђе забаве» (153). «Ух, драги Фернандо», рекао би неко злобнији од мене, «дабогда се и ти тако забављао као ми 1999!»

Но и поред тога што су Срби ускраћени за тај ужитак да и даље буду бомбардовани, они се и данас лудо проводе. Ћентилини се радо сећа «осмеха људи, радости живљења, лудила и неисцрпне енергије која избија на сваком углу овог града (Београда – А. С): на стотине младих људи који се љуљају на сплавовима преко пута хотела Југославија у недељу ујутру, исцрпљени од ноћног провода. На бродовима ресторанима усидреним у воњавој води Саве, нарочито после вечере за којом се јела пржена риба и `љуће папричице`, човек може да посумња да је Емир Кустурица само вешт аутор документарних филмова» (155).

Уопште не сумњам да се Ћентилини сјајно забављао у Београду. Као и остале млађане дипломате из ЕУ и САД. Сви они одреда напуштају Београд са дивним успоменама на ватрене 27-годишње девојке и банчење по сплавовима до зоре. Одлазе мислећи да су овде обавили сјајан посао. Срби се ионако само забављају. Свеједно им је шта их сналази. Мало смо их бомбардовали. Мало смо им узели Косово. Мало ћемо им и Војводину «европеизовати». Ништа за то. Срби се и даље «љуљају на сплавовима преко пута хотела Југославија у недељу ујутру, исцрпљени од ноћног провода».

И кад човек прочита ову књигу, коју је писао један збиља просвећени и благонаклони европски дипломата, не може а да се не запита – па, можда је човек у праву? Можда ми заиста и јесмо такви? Можда ми и јесмо народ веселих губитника? Можда ми и јесмо лакомислени имбецили, људи који ништа не памте, ни за шта немају упорности и ни за шта немају воље... Народ који се, шта год да му његови пријатељи из ЕУ и САД ураде,

Од љуљана држава до љуљана девојака

Пише: Слободан Антонић
понедељак, 20 октобар 2008 17:44

и даље са њима «весели», «препушта забави», «пева по сплавовима» и «љуља», «љуља», «љуља»...

Печат, бр. 31, стр. 58-60. [[^](#)]